



**OLIY TA'LIM TIZIMIDA VARIATIV
MODELLASHTIRISH ASOSIDA
TALABALARNING KREATIV FAOLIYATINI
RIVOJLANTIRISH TEXNOLOGIYALARINING
ASOSLANISHI**

Quvvatova Mohira Hikmatillayevna

Termiz Davlat Pedagogika Instituti
Maktabgacha ta'limda tarbiyani tashkil etish
kafedrası mudiri

Annotatsiya: *Bo'lajak pedagogik ta'lim bakalavriatlarining kreativligini rivojlantirish jarayoni yetarli bilim, nazariy va amaliy ahamiyatga ega bo'lmaganligi sababli ilmiy asoslash va uslubiy ta'minlashni talab qiladi. Shuning uchun ham shu maqolamizni shu mavzuda bayon etishga harakat qildik. Bo'lajak talabalarning kreativligini qanday rivojlantirish kerakligini bilib olishimiz mumkin.*

Kalit so'z: *bilim, ko'nikma, malaka, kreativlig, pedagogik yo'nalish, Ijodkorlik, divergent, kompetensiya*

Аннотация: *процесс развития креативности будущих бакалавров педагогического образования требует научного обоснования и методического обеспечения ввиду недостаточной познавательной, теоретической и практической значимости. Вот почему мы постарались изложить нашу статью на эту тему. Мы можем узнать, как развивать креативность будущих студентов.*

Ключевое слово: *знания, умения, навыки, креативность, педагогическая направленность, креативность, дивергентность, компетентность*

Abstract: *the process of developing the creativity of future bachelors of pedagogical education requires scientific justification and methodological support due to insufficient cognitive, theoretical and practical significance. That's why we tried to present our article on this topic. We can learn how to develop the creativity of future students.*

Keyword: *knowledge, skills, skills, creativity, pedagogical orientation, creativity, divergence, competence*

Until now, the issue of defining concepts remains controversial.

Olimlar kreativlikni rivojlantirish uchun asos bo'lishi kerak bo'lgan fazilatlar to'g'risida hali ham bir fikrga kelmadilar, ammo bizga pedagogik ta'lim talabalarlari kreativ tarkibidagi eng muhim tarkibiy qismlarni ajratib ko'rsatish mumkin ko'rinadi:

- motivatsion qiymat - kasbiy hamda pedagogik yo'naltirilganlik, o'z bilimlarini, qobiliyatlarini, ko'nikmalarini egallash hamda amalga oshirishga shaxsiy munosabat, bu kelajakdagi kasbiy faoliyatga bo'lgan qadriyat munosabatida, unda muvaffaqiyatga erishish istagida namoyon bo'ladi. Motivatsion qiymatli component rag'batlantirish, integratsiya, tashkil etish, baholash funksiyalarini bajaradi;

- kognitiv komponent - talabalarning kelajakdagi kasbiy faoliyatning asosi bo'lgan bilim hamda ko'nikmalar tizimini, shuningdek, uning samaradorligiga ta'sir qiluvchi, ijodkorlikni rivojlantirishga sezilarli ta'sir ko'rsatadigan bilim faoliyatining ayrim xususiyatlarini qamrab oluvchi komponent;

- prakseologik komponent kasbiy muammolarni hal qilishga ijodiy yondashish qobiliyati bilan tavsiflanadi, shaxs tomonidan kasbiy qadriyatlar, bilim, ko'nikma hamda qobiliyatlarni o'zlashtirish hamda o'zgartirish jarayonini ochib beradi; mutaxassis sifatida o'z-o'zini anglashi nazarda tutadi.

- kreativlik komponent - motivatsion-qiymat komponentining taqsimlanishi kreativlikning asosiy manbai sifatida insonning o'zini o'zi anglash, o'z imkoniyatlarini ro'yobga chiqarishga intilishi deb hisoblaydigan ko'plab olimlarning qarashlariga asoslanadi.

P.Torrens g'oyasiga ko'ra, kreativ shaxslar rivojlanishga bo'lgan ehtiyoj, doimiy o'sish, motivatsion va ijodiy faoliyatga bo'lgan ehtiyoj bilan ajralib turadi, bu esa ijodiy qobiliyatlar hamda ular bilan bir qatorda unga shaxsiy yoki ijtimoiy ahamiyatga ega ijodiy natijalarga erishishga imkon beradigan bir yoki bir necha faoliyat turlarida namoyon bo'ladi.

Fanlarni bilish o'qituvchi ta'lim yo'nalishi bo'yicha zamonaviy talaba darajasini olishning zaruriy shartidir. Bunda yetakchi rolni nafaqat bilimlar hajmi, balki ularning tizimliliigi, aniqligi, harakatchanligi ham bajaradi. Bilimlarning boshqarilishi va

harakatchanligi, ishlab chiqarish sharoitlariga moslashuvchan moslashuvi bitiruvchini amaliy faoliyatga yaroqli qiladi. Bugungi kunga kelib, kreativlik va bilim o'rtasidagi yaqin aloqani ko'rsatadigan yetarli miqdordagi tadqiqotlar mavjud. Inson qanchalik ko'p bilimga ega bo'lsa, yangi, nostandart vazifalar va muammolarni hal qilishda uning yondashuvlari shunchalik xilma-xil bo'ladi. Talabalar uchun kelajakdagi kasbda o'zini-o'zi anglash zarurati hamda u bilan bir qatorda universitetda o'qishga yuqori yoki yetarli darajada motivatsiya tanlangan kasbga qiziqish, bilimlarini ijodiy o'zlashtirish alohida ahamiyatga egadir. Shunday qilib, motivatsiyaning mavjudligi o'qituvchilar ta'limi talabalari kreativ rivojlantirish uchun zarur shartdir.

V.A.Slastenin bitiruvchining kasbiy faoliyatining kognitiv komponentining alohida ahamiyatini ta'kidlab, bilim, malaka, ta'lim boshqa hech qanday, hatto eng yaxshi insoniy fazilatlar bilan almashtirilmasligini ko'rsatadi.

Talabalarining kreativligi tarkibida prakseologik komponentning mavjudligi ijodkor insonning asosiy xususiyatlari o'ziga xosligini hamda moslashuvchanlikning mavjudligi degan fikrga qo'shilgan ijodkorlik sohasidagi yetakchi olimlarning qarashlariga tayanishi bilan bog'liq, fikrlash, muammolarga juda ko'p nostandart yechimlarni taklif qilish qobiliyati, bironta bir vazifadan ikkinchi vazifaga tezroq o'tish qobiliyati, uzoq birlashmalarni yaratish qobiliyatida ko'rinishi mumkin. Bundan tashqari, talabalarga darslar o'tish davomida olingan bilimlarni qo'llash bilan birga muammolarni kreativ hal qilish qobiliyati alohida ahamiyatga egadir. Talabalarni kasbiy-pedagogik tayyorlashning asosiy maqsadi shaxsni kreativ inson hamda maxsus ijodiy fikrlash bilan rivojlantirishdir. Bo'lajak pedagog-tarbiyachi uchun faqat maxsus bilimlarni egallashning o'zi yetarli emas, shaxsning individual mayllariga, ijodiy salohiyatiga eng mos keladigan bunday jihatlarini rivojlantirishni hisobga olish kerak. Bu faoliyatini ijodkorlik, o'ziga xoslik hamda kreativ salohiyatni ro'yobga chiqarishsiz tasavvur qilib bo'lmaydigan pedagog-tarbiyachilarni tayyorlashda o'z aksini topishi lozim.

Oliy ta'lim muassasasi talabalarining kreativligini rivojlantirish negizida kasbiy xususiyatlar muhim rol o'ynaydi.

G.N.Ibragimovanning “Interfaol o‘qitish metodlari va texnologiyalari asosida talabalarning kreativlik qobiliyatlarini rivojlantirish” nomli dissertasiyasida ta’kidlanishicha kreativlikni rivojlantirish:

talabalarda kreativlik qobiliyatlarini rivojlantirishning umumkasbiy va sohaga yo‘naltirilgan kognitiv, ijtimoiy kompetensiyalarga yo‘naltirilgan faoliyati tuzilmasi komponentlarini aniqlashtirish yordamida;

interfaol ta’lim muhitida kreativlik qobiliyatlarini rivojlantirishning integrallashgan metodik tizimi, reproduktiv, ijodiy-izlanish va novatorlik bosqichlari mazmuni, shuningdek jarayon samaradorligini baholashning prognostik va kvalimetrik metodikasi ishlab chiqish yordamida;

tashkiliy-ijodiy hamda integrasion yondashuv asosida o‘quv va tarbiyaviy faoliyatni loyihalashtirish, interfaol o‘qitish metodlari va texnologiyalari vositasida talabalarda kreativlik qobiliyatlarni rivojlantirishga doir amaliy taklif va tavsiyalar shakllantirish yordamida, - deb ta’kidlaydi.

Ma’lumki, maktabgacha ta’lim yo‘nalishi talabalari o‘zlarining kasbiy faoliyatlarida pedagogikadan tashqari, ijodkorlik muammolarini ham hal qilishadi, bunda ular, ijodkorligini rivojlantirish zarurati hamda o‘rganishni o‘ziga xos qilib olishlari lozim bo‘ladi. Davlat standartlarini tahlil qilib, biz shunday xulosaga keldikki, ijodkorlik hamda shuning uchun yaratish qobiliyati pedagogik ta’lim talabalarining majburiy muhim belgisi sifatida standartlarda mustahkamlangan.

Ushbu ta’riflarni tahlil qilib, biz ularning barchasini ilmiy ishimiz uchun alohida ahamiyatga ega bo‘lgan umumiy g‘oya - pedagogik ta’limning kreativ tarkibiy qismi birlashtiradi degan xulosaga keldik. Shunday qilib, ushbu profildagi talabalarning kreativligini rivojlantirish o‘quv jarayonining ajralmas qismi hisoblanadi.

Ta’lim butun jarayonning asosiy va tizimni tashkil etuvchi bo‘g‘iniga aylangan uslubiy tayyorgarlik orqali amalga oshirilishi kerak. Shundan kelib chiqib, maktabgacha ta’lim talabalarini ta’lim olishning xususiyatlarini ta’kidlab o‘tish joizdir. Bu xususiyatlar maktabgacha ta’lim talabalarining kreativligini shakllantirishda namoyon bo‘ladi hamda talabalarning og‘zaki va og‘zaki bo‘lmagan kreativligini

rivojlantirish zarurligidan iborat hisoblanadi.

Pedagogik faoliyat yuqori darajadagi ijodkorlikni o'z ichiga oladi, bunda u o'ziga xos individuallikka ega bo'lgan va alohida idrok etishni talab qiladigan obyektlarni yaratishga qaratilganligi bilan ajralib turadi.

Shuning uchun, olimlarning ijodiga oid ilmiy izlanishlarni tahlil qilib, yuqoridagilarga tayanib ijodkorlikning strukturasi ilmiy ishimizda, quyidagi ta'rifga amal qilamiz: pedagogika ta'lim talabalari bu o'z-o'zini anglash ehtiyojlariga, pedagogika sohasidagi bilimlarga asoslangan transformatsion faoliyati qobiliyati, ijodiy natijaga erishish uchun nostandart hamda funksional qo'llaniladigan g'oyalarni tezda yaratish qobiliyati bilan tavsiflanadi, kelajakdagi kasbiy faoliyatga olib boradi.

Oliy ta'lim muassasasi talabalarining kreativligini rivojlantirish bo'yicha nazariy tahlillar quyidagi xulosalarni chiqarishga imkon beradi: kreativlik bo'yicha ilmiy izlanishlar asosida hamda chet ellik olimlar, o'qituvchilar ta'limi talabalarga quyidagi tarkibiy qismlarni o'z ichiga olgan ijodkorlik strukturasi taklif qilamiz: motivatsion qiymat; kognitiv; prakseologik.

Shaxs kreativligi o'zini-o'zi anglash ehtiyojlari, pedagogika sohasida bilimlarni o'zlashtirgan holda transformatsion faoliyat qobiliyati sifatida talabalarning nostandart va funksional qo'llaniladigan obyektlarni tezda yaratish qobiliyati bilan tavsiflanadi.

Foydalanilgan adabiyotlar.

1. Абулханова-Славская, К.А. Психология ва шахс онги / К.А. Абулханова-Славская. М.: Модэх, 1999. --- 224 б.
2. Адамс, Л. Д. Фикрингизни очинг / Д.Л. Адамс. М.: Эксмо, 2008. ---
3. Hikmatullaevna, M. K. (2022). DEVELOPMENT OF STUDENTS' CREATIVITY AS A PSYCHOLOGICAL AND PEDAGOGICAL PROBLEM. Galaxy International Interdisciplinary Research Journal, 10(10), 571-574.
4. Kuvvatova, M. (2022). DEVELOPMENT OF STUDENTS' CREATIVITY AS A PSYCHOLOGICAL AND PEDAGOGICAL PROBLEM. Web of Scientist: International Scientific Research Journal, 3(10), 665-670.

5. Quvvatova, M. H., & Ibrohimova, K. A. (2021). MAKTABGACHA YOSHDAGI BOLALARDA EKOLOGIK TUSHUNCHALARNI SHAKLLANTIRISH VOSITALARI. Студенческий вестник, (16-7), 71-73.
6. Quvvatova, M. (2022). PEDAGOGIK TA'LIMNING BO'LAJAK BAKALAVRLAR KREATIVLIGINI RIVOJLANTIRISH KONTEKSTIDA TAYYORLASHDAGI KASBIY XUSUSIYATLAR. Zamonaviy dunyoda pedagogika va psixologiya: Nazariy va amaliy izlanishlar, 1(27), 29-31.
7. Quvvatova, M. (2022). LEARNING TO DEVELOP THE CREATIVITY OF HIGHER EDUCATION STUDENTS. Zamonaviy dunyoda innovatsion tadqiqotlar: Nazariya va amaliyot, 1(28), 131-134.
8. Quvvatova, M. (2022). OLIY TA'LIM TALABALARINING KREATIVLIGINI RIVOJLANTIRISH YO'LLARI. Академические исследования в современной науке, 1(19), 236-239.
9. Quvvatova, M. (2022). WAYS OF DEVELOPING CREATIVE ABILITIES OF STUDENTS OF HIGHER EDUCATIONAL INSTITUTIONS. Models and methods in modern science, 1(18), 4-7.
10. Quvvatova, M. H., & Alisherova, S. (2022). MAKTABGACHA YOSHDAGI BOLALARNING NUTQINI O'STIRISHDA LUG 'AT ISHINING AHAMIYATI. Eurasian Journal of Academic Research, 2(3), 472-474.
11. M Kuvvatova, F Kholmuminova (2023). Development of creativity of students of higher educational institutions pedagogical justification International Conference On Higher Education Teaching 1 (3), 110-11
12. QM Hikmatullayevna (2022). TO DEVELOP THE CREATIVITY OF STUDENTS OF HIGHER EDUCATION IMPORTANCE TA'LIM VA RIVOJLANISH TAHLILI ONLAYN ILMIY JURNALI 2 (12), 262-264
13. M Quvvatova, R Abdusalomova (2023). REQUIREMENTS FOR THE DEVELOPMENT OF STUDENTS' CREATIVE ABILITIES BASED ON A COMPETENCE-BASED APPROACH Наука и инновация 1 (9), 137-139

14.Quvvatova, M. H. (2023). TALABALARNING KREATIVLILIGINI RIVOJLANTIRISHNING PEDAGOGIK JIHATLARINI NAZARIY ASOSLASH. Educational Research in Universal Sciences, 2(11), 382–386. Retrieved from <http://erus.uz/index.php/er/article/view/3993>

14.Quvvatova, M. H., & Nabiyeva , F. I. (2023). OLIY TA'LIM MUASSASASI TALABALARINING KREATIVLIGINI RIVOJLANTIRISHNING PEDAGOGIK TIZIMI. Educational Research in Universal Sciences, 2(11), 80–82. Retrieved from <http://erus.uz/index.php/er/article/view/3929>

15.Quvvatova, M. H., & Mahmudova , S. S. qizi. (2023). OLIY TA'LIM MUASSASASI TALABALARINING KREATIVLIGINI RIVOJLANTIRISH MAZMUNI. Educational Research in Universal Sciences, 2(11), 86–88. Retrieved from <http://erus.uz/index.php/er/article/view/3931>

16. Quvvatova , M. H., & Abdusalomova , R. A. qizi. (2023). OLIY TA'LIM MUASSASASI TALABALARINING KREATIVLIGINI RIVOJLANTIRISHNING PEDAGOGIK JIHATLARI. Educational Research in Universal Sciences, 2(11), 77–79. Retrieved from <http://erus.uz/index.php/er/article/view/3928>

17.Quvvatova, M. H., & Abdusalomova , R. A. qizi. (2023). PEDAGOGICAL BASIS OF DEVELOPMENT OF STUDENTS' CREATIVE ABILITIES. Educational Research in Universal Sciences, 2(9), 208–211. Retrieved from <http://erus.uz/index.php/er/article/view/3729>